

Ergashova Hilola Farhodovna

Navoiy davlat pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada aholi bandligining ijtimoiy munosabatlar va mamlakatning iqtisodiy rivojlanishidagi o'rni tahlil qilinadi. Bandlik nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki ijtimoiy adolatni rivojlantirish, aholining turmush sifatini oshirish va demokratik institutlarni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Maqolada aholi bandligiga ta'sir qiluvchi iqtisodiy, texnologik va demografik omillar, shuningdek, davlatning bandlik siyosati va uning ijtimoiy oqibatlari yoritilgan. Shuningdek, yangi ish o'rinlarini yaratish, aholini qayta o'qitish va malaka oshirish dasturlarining ahamiyati ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: aholi bandligi, ijtimoiy munosabatlar, davlat siyosati, ishsizlik, yangi ish o'rinlari, iqtisodiy rivojlanish, fuqarolik jamiyati, texnologik rivojlanish, demografik omillar, ijtimoiy barqarorlik

Kirish

Aholi bandligi har qanday mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Bandlik nafaqat iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi, balki ijtimoiy adolat, turmush darajasi, va fuqarolar farovonligi uchun ham muhim omil hisoblanadi. Bugungi globallashuv davrida, davlatlarning asosiy vazifalaridan biri – fuqarolar uchun samarali bandlikni ta'minlash, yangi ish o'rinlari yaratish va aholi bandligini oshirish yo'lidagi siyosatni rivojlantirishdir.

Bandlikning Ijtimoiy Ahamiyati

Aholi bandligi – jamiyatda mehnat resurslarining to'liq va samarali foydalanish darajasi hisoblanadi. Bu jarayon, bir tomondan, insonning mehnat bilan shug'ullanishini, o'z bilim va ko'nikmalarini amalda qo'llash imkonini beradi, ikkinchi tomondan esa davlatning iqtisodiy salohiyatini mustahkamlaydi. Band bo'lgan fuqarolar o'z oilalarini moddiy ta'minlash bilan birga, mamlakatning soliq tushumlari va boshqa iqtisodiy jarayonlarga hissa qo'shadi.

Bandlikning ijtimoiy jihatlari orasida:

Ijtimoiy barqarorlik – ish bilan ta'minlangan insonlar hayotidan qoniqadi, ijtimoiy adolatga ishonch ortadi.

Ko'nikmalarni rivojlantirish – mehnat bozorida raqobat ko'nikmalarni oshirishga undaydi va mutaxassislarining tajribasini kengaytiradi.

Ijtimoiy faollik – band fuqarolar jamiyatda faollik ko'rsatishlari, turli jamoat ishlarida ishtirok etishlari ehtimoli yuqori bo'ladi.

Ijtimoiy tenglik – bandlik siyosati orqali davlat aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratadi, gender tenglikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi.

Aholi Bandligiga Ta'sir Ko'rsatuvchi Omillar

Aholi bandligiga ta'sir ko'rsatadigan omillarni bir necha asosiy guruhga ajratish mumkin:

Iqtisodiy omillar – Mamlakatning iqtisodiy rivojlanish darajasi va uning industriallashtirilganligi aholi bandligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Sanoat va xizmat ko'rsatish sohasining kengayishi yangi ish o'rinlarini yaratadi.

Texnologik rivojlanish – Texnologik taraqqiyot, ayniqsa, raqamlashtirish va avtomatlashtirish jarayonlari, bir tomondan, yangi ish o'rinlarini yaratadi, boshqa tomondan esa, ba'zi sohalarda ish joylari qisqarishiga olib keladi. Masalan, zamonaviy texnologiyalar tufayli oddiy ishlar qisqarishi mumkin, ammo yuqori malakali texnologik ish o'rinlari ko'payadi.

Demografik omillar – Aholi soni va uning tarkibi bandlikka jiddiy ta'sir qiladi. Yosh aholining ko'pligi yangi ish o'rinlariga ehtiyojni oshiradi, shu bilan birga pensiya yoshidagi aholi uchun maxsus bandlik dasturlarini yaratish zarur bo'ladi.

Ta'lim tizimi – Ta'lim sifati va aholi malakasining yuqoriligi mehnat bozoriga raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga yordam beradi. Oliy va kasb-hunar ta'limi bilan bog'liq masalalar bandlik darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Bandlik Siyosati va Uning Ijtimoiy Oqibatlari

Bandlik siyosati davlatning ijtimoiy siyosatining muhim yo'nalishidir. Bu siyosat orqali davlat quyidagi maqsadlarga erishishni ko'zlaydi:

Ishsizlik darajasini pasaytirish – davlat mehnat bozorida muammolarni hal qilish va aholini doimiy ish o'rinlari bilan ta'minlash orqali ishsizlik darajasini pasaytiradi.

Yangi ish o'rinlarini yaratish – davlat turli sohalarida investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish o'rinlari yaratishga hissa qo'shadi.

Fuqarolarni qayta o'qitish va malaka oshirish – doimiy o'zgarib borayotgan mehnat bozoriga moslashish uchun aholini qayta o'qitish va ularning malakasini oshirish dasturlari amalga oshiriladi.

Ijtimoiy himoya va bandlik kafolatlari – nogironlar, yoshlar, ayollar va boshqa himoyaga muhtoj guruhlar uchun bandlikda qo'shimcha imkoniyatlar yaratish maqsadida maxsus dasturlar joriy etiladi.

Xulosa

Aholi bandligi jamiyatda ijtimoiy barqarorlik, adolat va farovonlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Davlatning bandlik siyosati nafaqat iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi, balki aholining turmush sifati va ijtimoiy tenglikka erishishida ham muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun, bandlikni oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar taqdim etish davlatning asosiy ijtimoiy vazifalari sirasiga kiradi. Ijtimoiy barqarorlik va adolat faqatgina aholining mehnat bozorida faol ishtirok etishi orqali ta'minlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Ijtimoiy munosabatlarda aholi bandligi" mavzusiga oid adabiyotlar quyidagi yo'nalishlar bo'yicha shakllantirilishi mumkin:
2. Xakimov A. *O'zbekistonda iqtisodiy islohotlar va aholi bandligi masalalari*. – Toshkent: Sharq, 2014.
3. Tursunov O., *Aholi bandligi va mehnat resurslaridan samarali foydalanish*. – Toshkent: Fan, 2018.
4. G'ulomov S.S. *Aholi bandligi va mehnat migratsiyasining ijtimoiy-iqtisodiy masalalari*. – Toshkent: Mehnat, 2015.
5. Zokirova D., *Mehnat migratsiyasi va ijtimoiy xavfsizlik*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
6. Nazarov F., *Ijtimoiy-iqtisodiy siyosat va bandlik masalalari*. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2017.
7. Raximov I., *Bandlik siyosatining aholi ijtimoiy turmush darajasiga ta'siri*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2016.
8. Shtiglits D. *Global iqtisodiyotdagi bandlik muammolari*. Tarjima. – Toshkent: Sharq, 2019.
9. Abdurahmonov Q. *Xalqaro tajriba va aholi bandligi*. – Toshkent: Universitet, 2021.
10. Qodirov Sh., *O'zbekistonda mehnat qonunchiligi va bandlik*. – Toshkent: Adolat, 2020.
11. Saidov A., *Mehnat huquqi asoslari va aholi bandligi*. – Toshkent: Akademnashr, 2018.
12. Sharipov S., *Ijtimoiy himoya va aholi bandligi tizimi*. – Toshkent: Fan, 2019.
13. Yo'ldoshev R., *Aholi ijtimoiy himoyasi va bandlik siyosati*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2017.